

SARRERA

Hurrengo urteetan Nafarroan kulturak funtsezkoa izan behar duela hartuko dugu premisatzat. Kultura zerbitzu publiko moduan irudikatzen dugu; komunitate honetako hiritarren denborarekiko eta lurrarekiko sormena garatzeko aukera ematen duten balio askotarikoen, bidezkoen eta demokratikoen sustatzaile moduan, aurrez ezarritako mugarik gabe eta dimentsio sozial iraunkorrekoa, eta ideien eta haien garapenaren igorle eta hartzaile izateko dugun eskubidean oinarritua.

Gobernutik prisma berri batetik ulertzen dugu kultura, askotariko ikuspegiarekin, lidergoaren posiziotik eta erakunde publikoekin eta kultur entitateekin bitartekotza egin eta partekatze ikuspegiarekin, gizartea komunitate gisa elkartu eta haz dadin, bere nortasuna aberastuz eta testuinguruan askotariko alderdiak dituen gizarte garaikide batean kokatuz; esate baterako, sormen-prozesuak, lurralde-dinamikak, gizarte-orekak, hezkuntza-alderdiak, ekonomia-fluxuak, etab.

Nafarroako Gobernuaren kultur politikaren diseinuak nafar hiritar guztien eta bakoitzaren irismen irekia bermatu behar du, bai eta antolatzen dituen entitate kolektiboetan ere, lurraldearen eta biztanleen idiosinkrasia kontuan hartuta eta sormen artistiko, adierazpen kultural eta hizkuntzek osatzen duten kultur aniztasunari erreparatuta, lurraldearen barruan eta kanpoan, geure artean eta gainerakoekin kokapen-erlazio iraunkor batera moldatzeko eta eboluzionatzeko.

Nafarroa nortasun sendoa duen komunitate bat da, gobernantza-eredu propioetan sustraitutako historia duena, baina eboluzionatzen ari dena eta etorkizunari begira dagoena, egunez egun aldatzen den etorkizunari begira. Aldaketa teknologikoen, gizartearen arteko erlazio-eredu berriek, ezin gaituzte substratu aldaezin bihurtu; horregatik da garrantzitsua eboluzio iraunkor eta orekatu bat lantzea, gure balio historikoak errespetatuko dituen -aberastasun handiak direnak, zalantzarik gabe, eta nabarmendu beharrekoak direnak-, baina aurrera egiteko aukera emango diguna. Horren haritik, gaur egun, kultur politikaren formak eta edukiak eraberritu egin behar dira Gizarteak susmatzen du instituzioek gizartearekin batera egin behar dutela aurrera eta kudeaketa-eredu irekiagoak sortu behar dituztela, arinagoak izateaz gain, planteamendu etikoagoak izango dituen eta kultur ekintza egunerokoagoa, normalizatuagoa, independentea, ohikoa, duina eta berritzailea bihurtuko duena eta gure gizartean balio atxiki eta besterenezin gisa finkatua.

Kultura ez dira arteak soilik, gizarte gisa finkatzeko eta garatzeko modu bat da; horregatik, kultur politika, gure ustez, sustraitzat hartu behar da, zeharka eta eremu

guztiek parte hartzen dutela. Kulturak balio bat, bertako kide izateko zentzua, ematen dio gizarteari, balio kritikoak inplementatzen ditu, eredu ekonomikoak aldarazten ditu, haien jasangarritasuna hobetzen du, lurralde-egituren osaeran eragiten du, eta haren aldeko apustua egiten duten lekuen eta egiten ez dutenen arteko elementu bereizlea da.

1. KULTURA, EGITURAZKO ELEMENTUA

Nafarroa eskubide historiko propioak dituen lurralde bat da: foruak ditu; nortasun definitua eta historia duen gizartea osatzen du, gure ondare historikoaren berariazkotasunean oinarritua, sistema ekonomiko berezia eta propioa dena. Kultura banakoaren eta kolektiboaren idiosinkrasiaren berezko zati bat da eta haren garapenaren parte izan da.

Babestu eta zabaldu beharreko kultura bat dugu, bere berezitasunak eta garapen-aukerak dituena; hor datza, kulturaren berezko prozesuaz gain, hari lotutako faktore ugariaren garapena. Hezkuntza, gizartearen ongizatea, kulturak beste kultura batzuekiko duen kokapena, ekonomia, ingurunearekin gaur egun nola erlazionatzen den eta etorkizunean nola erlazionatuko den oso alderdi garrantzitsuak dira.

Ezin dugu kulturari pentsatu Gobernu sail bat balitz bezala edo arteen edo eremuen bilduma gisa, eguneroko errealitateko geruza guztien artean dabilen funtsezko zerbait balitz bezala baizik. Kultura elementu propioen ekosistema bat bere baitan duen paisaia bat da, gure garapenaren alboko alderdi guztiekin zerikusia duena.

Lurralde baten sormena ekonomiaren, bizikidetzaren edo osasunaren garapenaren gaitasunarekin batera doa, eta horiek guztiak esponentzialki txikitzen dira kultura ondasun txikiagotzat hartzen den heinean. Beraz, kareorearen gainerako eremuak kohesionatzen dituen ondasun komuna da, batzuetan hain fina, gure sistemaren zutabeen euskarri hautemanezina dela ahazten baitzaigu.

Esan dezakegu, horrenbestez, kultura baliabidez hornitzeak haren langileak duin bihurtzeaz gain, historia gordetzen duela, arteak zabaltzen dituela edo gizartea aberasten duela. Eta, horrez gain, banakoen komunitatea kohesionatzen du, eta gizarte komunaren kontzeptua sortzen du horrela.

Kulturaren balioa zientziaren balioa da, gizarteari berritzeko eta talentuei laguntzeko aukera ematen diena; hezkuntzarena, garapenari ezagutzak ematen dizkiona; osasunarena, hiritar guztien bizi-kalitatea bermatzen duena, gizarte osasuntsu eta

kritikoa sortuz; ekonomiarena, kulturaren eta zientziaren diskurtsotik aplikaziorako prototipoen eta ideien oinarria hartzen duena. Kulturak jasangarritasun, irisgarritasun, kultura-artekotasun eta elkartasun balioak nabarmentzen ditu, gizarteak sistema bidezkoagoak bihurtzen dituztenak.

Gizarte baten kultur bizitasuna, aniztasuna eta kulturarako irisgarritasuna ez dira milaka milioitan soilik neurtzen, baizik inklusio-ratio, nortasun, bizikidetza, partaidetza, sormen, egokitasun, asebetetze, ilusio eta zoriona ere neur daitezke. Seguruenik, alderdi horiei guztiei adierazle ekonomikoak esleitzeko gai izango bagina, gizarte- eta ekonomia-errentagarritasuneko ratorik altuenak lortuko genituzke.

2. KULTURA, LIDERGO PARTEKATUA

Gobernuak kulturarekiko duen ardura lehentasunezkoa eta funtsezkoa da, baina ez du izan behar ez bakarra ez bertikala haren dimentsio guztian.

Kultura kudeatzeko moduak hiritarren errealitatera hurbildu behar du. Lidergo eskuzabala eraginkorragoa da kulturari buruz hitz egitean, sare arinagoak sustatzen dituelako, emaitza hobek sortu eta sektorea dinamizatzen duelako, geruza aberatsagoak sortuz, beren ideien fluxua eta haien kudeaketa txikiagoa izateko aukera emanez.

Nafarroako Gobernuak ohikoagoak eta zabalduagoak diren diskurtsuetan oinarritutako dinamika horizontalagoak ezarri nahi ditu kultur gaietan, administrazioan iragazkortasuna onartuz, kulturaren praktika dimentsio anitzetan arinduko duten ekipoak eta sareak sortuz.

Entzute aktiboak, baliabideen kudeaketa arduratsua egiteko gaitasunak eta banakoen eta erakundeen autonomiari laguntzeko jarduerak kultur aberastasuneko eta garapeneko prozesuak sortzen ditu, sistema bertikaleko eta lidergo bakarrekoak baino zabalagoak, eta artistak, kultur eragileak eta hiritarrak protagonista bihurtzen ditu.

Horren haritik, informazioa erraztea, parte-hartze prozesuak, kudeaketako ekipoak eta eredu berriak sortzea, eta anitzagoak diren erakundeetan parte hartzeko egiturak garatzea ekintza positiboa eta lehentasunezkoa da.

3. KULTURA, ERREALITATE BERRIA: KONPLEXUAGOA, HIBRIDOAGOA ETA ERALDATZEN ARI DENA

Gaur egungo gizartearen kodeak oso azkar aldatzen dira. Aldaketa horiek denborarekin soilik hautematen dira, gure egunerokotasunean gehienetan ez dugu hautematen eboluzio iraunkor hori, eta denbora hori distortsionatuta agertzen zaigu teknologia berrien eta aldaketen abiadura zorabiagarriaren eraginez. Beraz, pentsatu behar dugu jarduteko gure moduak gaur egungo gizarteak behar dituen *inputekin* eta moduekin batera egin behar duela aurrera.

Administrazioak garai berrira egokitu behar luke, eta hiritarrek eskatzen duten heinean eboluzionatu. Gure ikuspegitik, uste dugu ezarritako ereduak gaintutako duten kudeaketa-eredu berriak behar direla, pixkanaka kudeaketa-formula berriak sortzeko, partekatuak, kulturaren eragile berriek parte hartzeko eta administrazioaren eta herritarren arteko beste erlazio-modu eta -fluxu batzuk sortzeko. Uste dugu administrazioaren ereduak eta artearen eta kulturaren sektoreko erakundeen, profesionalen eta pertsona adituen parte hartzeak Nafarroako kultur dinamika aberastu eta hazarazi dezaketela.

Kulturaren kudeaketa-eredu berriak (lehiaketa publikoak, programa-kontratuak, kultur politiken geruzak eta substratuak, komisariotzak, zuzendaritza artistikoak, artista elkartuak, bitartekariak eta abar sortzea) ezinbestekoak dira etapa honetan eta adituei gizarte zibil, artistiko eta profesional gisa kultur arloko politika publikoetan ekarpenak egiteko aukeraren egunerokotasunean kokatu behar dira.

Kulturaren balioak, gaur egun, gizartearen eta hiritarren egunerokotasunaren alderdi guztiak aberasteko berezitasuna eta gaitasuna nabarmendu behar ditu. Kultur politikak hiritar guztiak kontuan hartu behar ditu, salbuespenik gabe. Baina, hiritarren zati ahulena, baliabide gutxien duena edo zailtasun handienak dituena babesteko politiketan sakondu behar du, eta modu jarraituan eta iraunkorki kultur prozesuen garapenean sartutako irisgarritasun-neurriak sustatu behar ditu, eta hobetzeko eta laguntzeko neurriak inplementatu, irismen hori zailagoa duten hiritarrentzat.

Kultur gaien jasagarritasunak eta politika publikoetan oreka bilatzeak lehentasunezko helburuak izan behar dute; eta horretarako, diskurtso integratzaileak, komunak eta elkarlanekoak sortu behar dituzte, kulturaren garapenaren erritmoak ez ditzan abiadura desberdinak izan Nafarroako emakume edo gizon izateaz kanpoko faktoreen mende. Ildo horretatik, garrantzitsua da kulturako langileei behin-behinekotasunetik alde

egiteko aukera emango dien eta hiritarrei kulturaren partaide aktibo diren aldetik duintasuna lortzeko aukera emango dien ekintzak sustatzea.

Azkenik, jabego intelektualaren babes-sistemetan arbitro-lanak egin behar dira, eta egile-eskubideak zaintzearen garrantziaz sentsibilizatzeko ekintzak.

4. KULTURA PRAKTIKA GISA

Kultur politikak ez du izan behar ekintza bat soilik, hiritar guztiek ezagutzen duten plangintzako eta kudeaketako tresna bat baizik. Beraz, garrantzitsua da hartan plangintza-elementuekin lan egitea, aurrekontuak eta metodologiak modu optimo eta orekatuan kudeatu ahal izateko, baliabideak hiritarrei itzultzeko zentzu demokratikoarekin eta sektore artistiko eta kulturalen garapena hobetzea pentsatuz.

Politika publikoek praktika eraginkorrak eta gardenak ezartzeko balio behar dute, eta kultur ekintza modu jasangarri, anitz eta unibertsalean modelatzeko gai izan behar dute.

Gardentasunak praktika jarraitua izan behar du. Kultur politikak irekitasunez partekatzeak prozesuak aberasten ditu, proiektuei eta zerbitzuei buruzko informazioa ematen du, eta administrazioaren eta herritarren arteko erlazioa demokratizatzen du.

Epe luzeko plangintza estrategikoa ez da beharrezkoa kudeaketa publikoaren ardura eta gardentasun handiagoa lortzeko bakarrik, baizik ebaluazioa gaitzen eta errazten du, eta horrenbestez, kudeaketa politikoaren kontuak ematea ere bai. Plangintza egiteak lehentasunak eta orekak ezartzeko aukera ematen du.

Maila guztietan jardunbide egokietan oinarritutako kultur politika, eguneroko ekintzat hartutako jardunbideak, zehatzak eta eremu guztietara zabalduak, elkarlan-prozesuak, genero-berdintasuneko politikak, partaidetza, irisgarritasuna, jasangarritasuna eta informazioa kontuan hartzen dituen administrazio publikoaren aldetik ardura eskatzen duten ekintzen bildumatzat hartuak. Jardunbide egokien politika administrazioaren maila guztietan ezarri behar da, bereziki administrazioak hiritarrekiko ekintza iraunkorra duenetan, dimentsio anitzeko irisgarritasuna izanik beti, maila praktikoan zein araudi-mailan.

5. KULTURA PROZESU GISA

Kultura, berez, dinamikoa da, sortzailea, etengabe eraikitzen ari dena. Ondasunaz edo kontserbazioaz ari garenean ere, helburu jakin batekin, erabilera batekin edo helburu sortzaile batekin egiten dugu beti. Ez dugu planteatzean liburuak gordetzea, gordetze hutsagatik, norbaitek etorkizunean erabili ahal izateko baizik. Ez dugu gordetzen ondarea suntsi ez dadin soilik, ondoren beste batzuek hartaz gozatzeko aukera izan dezaten eta ezagutuz, errespetatu eta beren nortasun kolektiboaren parte direla senti dezaten. Hartara, adierarik kontserbadoreenean ere, kulturak ekintza-dinamikak eta prozesuak bildu behar ditu. Emaitzak garrantzitsuak dira, baina prozesu kulturalak eta artistikoak dira dinamika sortzen dutenak eta kulturaren kultura egiten dutenak.

Kultura prozesu gisa ulertzen dugunean, “kultura egitea” eta “kultura kontsumitzea” desberdinak direla hartzen dugu kontuan. Ez dugu kultura helburutzat hartzen, prozesuan dagoen praktikatzat baizik. Kultur politikaren ikuspegitik, sortzearen parte hartzeak kontsumoarekin berarekin partekatutako lehentasun bat izan behar du; ikuspegi bikoitza: sortzea eta ikusle izatea. Binomio horren orekak kulturaren zati sozialaren, sortzailearen eta ekonomikoaren sinergia bateragarriak eskaini behar ditu, eta haiek guztiek elkarrekin bizi eta elkarren osagarri izan behar dute. Horrek kulturaren ideia kolektiboarekin bat datozen balioak eta praktikak dakartza. Kultura baten parte izatea balio horiek eta praktika horiek partekatzea da.